

ΟΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

Βίνα Τσιλιμιγκάκη

*Κοινωνική Λειτουργός – Πτυχιούχος Π.Α.Σ.Π.Ε.
Μέλος της νομοπαρασκευαστικής επιτροπής
για τη σύνταξη του νέου Σωφρονιστικού Κώδικα*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το σωφρονιστικό μας σύστημα έχει γίνει, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, αντικείμενο πολλών επιστημονικών συζητήσεων και άρθρων στις εφημερίδες και τα περιοδικά.

Οι φυλακές και η μεταχείριση των κρατουμένων προκαλούν το ενδιαφέρον ανθρώπων από τον επιστημονικό, πολιτικό, δημοσιογραφικό, πνευματικό χώρο και άλλες κοινωνικές ομάδες.

Η κριτική, οι αντιδράσεις, οι αμφισβητήσεις, οι προτάσεις, οι δέσεις, οι κινητοποιήσεις είναι ανάλογες του χώρου, από τον οποίο προέρχονται.

Η εξέλιξη της εγκληματολογικής σκέυης και οι νέες επιστημονικές τάσεις της εγκληματολογίας διευρύνουν και συμπληρώνουν το αντικείμενο της παραδοσιακής εγκληματολογίας προσδίδοντάς της ένα νέο πρόσωπο. Το έγκλημα εξετάζεται όχι μόνο σαν ατομική, αλλά και σαν κοινωνική δράση¹.

Παράλληλα διεθνής είναι η αμφισβήτηση, τόσο για την αποτελεσματικότητα των στερητικών της ελευθερίας ποινών στην αντιμετώπιση του εγκλήματος, όσο και για τον δεσμό της φυλακής του οποίου είναι γνωστά τα μειονεκτήματα.

Μέσα στη φυλακή το άτομο απομονώνεται και αποκλείεται από το κοινωνικό του περιβάλλον, αναγκάζεται να προσαρμοστεί στην κουλτούρα της φυλακής, να παραιτηθεί από τον εαυτό του και εντελώς αποδιοργανωμένο οδηγείται στην αδράνεια και την παθητικότητα (ιδρυματισμός). Η φυλακή είναι ένας κατεξοχή ολοκληρωτικός δεσμός², η βία και ο καταναγκασμός είναι τα κύρια συστατικά της και είναι δύσκολο να υλοποιηθεί η κοινωνική επανένταξη του εγκληματία μέσω της σωφρονιστικής μεταχείρισης, μέσα στο κλειστό απαγορευτικό περιβάλλον. Στη συνέχεια ο στιγματισμός και η περιθωριοποίηση εμποδίζουν την επανακοινωνικοποίηση του αποφυλακιζόμενου, που συνήδως επιστρέφει στο κοινωνικό περιβάλλον το οποίο τον έκανε εγκληματία.

Η ανάγκη για εκσυγχρονισμό, εξανθρωπισμό, αναμόρφωση, βελτίωση του ισχύοντος Σωφρονιστικού Κώδικα φαίνεται επιτακτική και άμεση. Στη χώρα μας είναι σοβαρές οι ελλείψεις σε οργάνωση, κτίρια, προσωπικό, ειδικούς επιστήμονες και νομοθετικές ρυθμίσεις.

Το 1972 και το 1981 το Υπουργείο Δικαιοσύνης ετοίμασε δύο σχέδια Σωφρονιστικού Κώδικα που τροποποιούσαν κάποια άρθρα του κώδικα του 967, αλλά παρέμειναν σχέδια.

Το 1982 ο Δικηγορικός Σύλλογος αναλαμβάνει την πρωτοβουλία σύστασης ομάδας εργασίας που αποτελούσαν Καθηγητές Πανεπιστημίου, Δικηγόροι και Σωφρονιστικοί Υπάλληλοι με σκοπό την τροποποίηση του Σωφρονιστικού Κώδικα. Η επιτροπή μετά από λίγες συναντήσεις σταμάτησε την λειτουργία της, γιατί το 1983 το Υπουργείο Δικαιοσύνης με απόφαση του Υπουργού προχώρησε στη σύσταση ομάδας εργασίας για την κατάρτιση σχεδίου νόμου για την τροποποίηση του Σωφρονιστικού Κώδικα, όπου συμμετείχαν και εκπρόσωποι του Δικηγορικού Συλλόγου.

Το 1984 με νέα απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης η επιτροπή γίνεται νομοπαρασκευαστική και παίρνει την τελική της μορφή με κάποιες αλλαγές μελών.

Η επιτροπή αυτή που αποτελείτο από τους Πέτρο Παπαδάτο (καθηγητή της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών), πρόεδρο και τα μέλη Γεώργιο Βλάσση (εισαγ. Πρωτ. Πειραιώς), Καλλιόπη Σπινέλλη (επίκουρη καθηγήτρια εγκληματολογίας της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών), Μάριο Μαράτο (γυχίατρο Ψυχιατρείου Κρατουμένων), Μαρία Μητσοπούλου (διευθύντρια του Υπουργείου Δικαιοσύνης), Νικόλαο Παπαδογούλα (διευθυντή Ψυχιατρείου Κρατουμένων Κορυδαλλού), Παρασκευή Τσιλιμιγκάκη (κοινωνική λειτουργό στο Ψυχιατρείο Κρατουμένων Κορυδαλλού), Δημήτριο Ευαγγελάτο (δικηγόρο Αθηνών), Κώστα Κούτρα (δικηγόρο Αθηνών)· προχώρησε στην επεξεργασία και ολοκλήρωσε το σχέδιο του Νέου Κώδικα Βασικών Κανόνων για την Μεταχείριση των Κρατουμένων.

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε στις σημαντικότερες ρυθμίσεις και τις καινοτομίες του προτεινόμενου Κώδικα που δεν αποτελεί μια επανάληψη, έστω και με σοβαρές ή εκτεταμένες τροποποιήσεις, του παλαιού Σωφρονιστικού Κώδικα, αλλά ένα πρωτότυπο νομοθετικό έργο με συγκεκριμένο ιδεοπολιτικό και επιστημονικό πλαίσιο.

ΓΕΝΙΚΑ

Ο προτεινόμενος Κώδικας Μεταχείρισης των Κρατουμένων όπως αναφέρεται στην Εισηγητική Έκθεση της επιτροπής:

- α. Βασίζεται στις αρχές της διακήρυξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του ΟΗΕ του 1948, στη σύμβαση της Ρώμης του 1950, στο Σύνταγμα του 1975 και στους στοιχειώδεις κανόνες για την μεταχείριση των κρατουμένων του ΟΗΕ και του αναθεωρημένου και πληρέστερου «Συνόλου στοιχειωδών Κανόνων minima της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1973».
- β. Επισημαίνει ότι η σοβαρή ανεπάρκεια της σωφρονιστικής λειτουργίας οφείλεται, όχι μόνο στον ισχύοντα σωφρονιστικό κώδικα που έχει χαρακτήρα αυταρχικό, τιμωρητικό και πατερναλιστικό, αλλά και στην κακή εφαρμογή ή και στην μη εφαρμογή ακόμη του νόμου, καθώς και στις μεγάλες και ουσιώδεις ελλείψεις της διοίκησης στον τομέα αυτό και τονίζεται ότι η πλήρης και σωστή εφαρμογή του νόμου έχει πρωταρχική σημασία.

- γ. Καθιερώνει τις βασικές δέσεις της σύγχρονης σωφρονιστικής επιστήμης και αντεγκληματικής πολιτικής μέσα στα πλαίσια των δυνατοτήτων και ειδικών συνθηκών της Ελληνικής πραγματικότητας, χωρίς αυτή η πραγματικότητα να αποτελέσει τροχοπέδη στη δέσπιση ορισμένων καινοτομιών, επιστημονικά δεμελιωμένων και, ήδη, δοκιμασμένων με επιτυχία σε άλλες χώρες.
- δ. Ακόμη παρέχει τις αναγκαίες ρυθμίσεις, για να κινηθεί η εκτελεστική λειτουργία ορθολογικά, σύμφωνα με τις σύγχρονες αξιώσεις και κατευθύνσεις για την ποιοτική αναβάθμιση και ποσοτική υποβάθμιση της φυλακής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο (άρθρα 1-7)

Γενικές αρχές

Στα άρθρα αυτά αναφέρονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των κρατουμένων και τα καθήκοντα της Πολιτείας. Επίσης, ότι ο σκοπός της εκτέλεσης των στερητικών της ελευθερίας κυρώσεων είναι η αγωγή και η κοινωνική επανένταξη των κρατουμένων (άρθρο 1 παρ. 1) και ότι πρέπει να υπάρχει ισότητα στη μεταχείριση των κρατουμένων (άρθρο 3).

Εισάγεται για πρώτη φορά στη χώρα μας ο δεσμός του *Δικαστηρίου εκτέλεσης των ποινών*, του οποίου η δικαιοδοσία θα είναι ευρύτατη καθώς θα επιλαμβάνεται όλων εκείνων των θεμάτων που αφορούν τον κρατούμενο και την μεταχείρισή του, προσδίδοντας το κύρος και τις εγγυήσεις της Δικαστικής Αρχής, για όλα εκείνα τα θέματα που μέχρι πριν είχε αρμοδιότητα η διοίκηση. Οι κρατούμενοι, όταν υπάρχει παρανομία σε βάρος τους έχουν το δικαίωμα να προσφύγουν στην ιεραρχική προϊσταμένη σωφρονιστική αρχή και στο δικαστήριο αυτό (άρθρο 5 παρ. 2).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 (άρθρο 8-16)

Διάκριση των κρατουμένων σε κατηγορίες

Έρευνα της προσωπικότητας των κρατουμένων

Οι κρατούμενοι διαχωρίζονται κατά κατηγορίες (ανήλικοι – ενήλικοι, υπόδικοι – κατάρτικοι, ψυχασθενείς – τοξικομανείς, βαρυποινίτες και σε μικρές ποινές) με σκοπό την διαφοροποιημένη και εξατομικευμένη μεταχείρισή τους. Ειδική θεραπευτική μεταχείριση προβλέπεται για τα άτομα σε τοξικές ουσίες.

Για την εξατομίκευση της μεταχείρισης καθιερώνεται έρευνα της προσωπικότητας του κρατούμενου, που γίνεται πάντα με τη συνεργασία του, στο *Ειδικό Κέντρο Παρατήρησης* που πρόκειται να ιδρυθεί ή στην *Ειδική Πτέρυγα Προσανατολισμού και Παρατήρησης* των καταστημάτων κράτησης που θα έχει οργανωθεί κατάλληλα (άρθρο 12 παρ. 2).

Το Κέντρο Παρατήρησης στελεχώνεται από το *Επιστημονικό Συμβούλιο* που είναι νέος δεσμός. Ο ρόλος του είναι πολύ σημαντικός γιατί είναι αρμόδιο να αποφασίσει μέσα σε ένα μήνα για όλα τα θέματα που αφορούν την διαβίωση και μεταχείριση των κρατουμένων και για τις δυνατότητες χορήγησης αδειών εξόδου ή της ημιελεύθερης διαβίωσης (άρθρο 12 παρ. 3).

Μέλη του Συμβουλίου είναι ο Διευθυντής του Κέντρου ή του Καταστήματος, ο Παθολόγος, ο Ψυχίατρος, ο Ψυχολόγος, ο Κοινωνικός Λειτουργός, ο Εγκληματολόγος και ένας Δικαστικός Λειτουργός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 (άρθρα 17-21)

Εισαγωγή των κρατουμένων στις διάφορες κατηγορίες καταστημάτων κράτησης – προϋποθέσεις – διαδικασία και διατυπώσεις εισαγωγής

Περιέχει τις απαραίτητες λεπτομέρειες του τρόπου εισόδου των κρατουμένων στα καταστήματα Κράτησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 (άρθρα 22-31)

Όροι διαβίωσης των κρατουμένων

Το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται στην ατομική υγιεινή, την ιατρική περίθαλψη και την διατροφή των κρατουμένων. Επίσης, καθορίζει το απαραίτητο υγειονομικό προσωπικό και δημιουργείται *Επιθεώρηση Υγειονομικού Ελέγχου* (άρθρο 24).

Ειδικά μέτρα ιατρικής παρακολούθησης λαμβάνονται για τον κρατούμενο που κάνει απεργία πείνας, προκειμένου να προστατευθεί η υγεία του. Σε περίπτωση που ο απεργός αντιμετωπίζει άμεσο κίνδυνο ζωής ή σοβαρή και μόνιμη βλάβη της υγείας του, τότε το Δικαστήριο εκτέλεσης ποινών, έχει την δυνατότητα να επέμβει προκειμένου να αποφασίσει την λήψη των αναγκαίων μέτρων για την προστασία της υγείας και της ζωής του (άρθρο 29).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 (άρθρα 32-33)

Κτιριακές εγκαταστάσεις καταστημάτων και χώροι έκτισης των ποινών

Η κατασκευή των κτιρίων και η διαμόρφωση των χώρων κράτησης πρέπει να πληρούν τους όρους ασφαλείας και να εξασφαλίζουν την υγιεινή διαβίωση των κρατουμένων (άρθρο 32 παρ. 1). Επίσης, πρέπει να παρέχονται επαρκείς χώροι για διάφορες δραστηριότητες (γυμνασγία-εκπαίδευση-εργασία-άθληση-εκκλησιασμό), (άρθρο 33 παρ. 5).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 (άρθρα 34-35)

Αγωγή κρατουμένων

Η αγωγή των κρατουμένων αποβλέπει στην ομαλή κοινωνική τους επανένταξη και πραγματοποιείται με την ανάπτυξη των ψυχικών, σωματικών και πνευματικών ιδιοτήτων τους, την διατήρηση της ψυχικής και σωματικής τους υγείας, την κατάλληλη εκπαίδευσή και την μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της στέρησης της ελευθερίας έτσι ώστε να γίνουν υπεύθυνα και αυτοδύναμα άτομα (άρθρο 34).

Η αγωγή αυτή γίνεται από εξειδικευμένο προσωπικό με σύγχρονες και κατάλληλες επισημονικές μεθόδους σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι, η συμμετοχή και η συνεργασία των κρατουμένων στον προγραμματισμό των διαφόρων εκδηλώσεων, που αφορούν την κοινωνική, πνευματική, δραστησκευτική και φυσική αγωγή (άρθρο 35).

Αναγνωρίζεται ο σημαντικός ρόλος της γυχαγωγίας για την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των κρατουμένων και η σπουδαιότητα της δυνατότητας για έκφραση, μέσα από ατομικές ή ομαδικές καλλιτεχνικές εκδηλώσεις (άρθρο 40).

Ειδική Επιτροπή αναλαμβάνει τον σχεδιασμό και την οργάνωση των πολιτιστικών, γυχαγωγικών και αθλητικών εκδηλώσεων ή την έκδοση εντύπων. Την επιτροπή αποτελούν 3 εκπρόσωποι των κρατουμένων που εκλέγονται κάθε 4 μήνες με κλήρο και 2 μέλη του προσωπικού εκ των οποίων το ένα ανήκει στην Κοινωνική Υπηρεσία που ορίζονται από τον Διευθυντή για 4 μήνες (άρθρο 41).

Στον τομέα της εκπαίδευσης για την απόκτηση ή συμπλήρωση πρωτοβάθμιας ή επαγγελματικής εκπαίδευσης προβλέπεται η λειτουργία σε διάφορα καταστήματα μονοτάξιου δημοτικού σχολείου. Επίσης, η οργάνωση προγραμμάτων επαγγελματικού προσανατολισμού και εκπαίδευσης με την συνεργασία διαφόρων φορέων. Οι τίτλοι σπουδών είναι ισότιμοι με τους αντίστοιχους της δημόσιας ή επαγγελματικής εκπαίδευσης και φυσικά δεν αναγράφεται σ' αυτούς το όνομα του καταστήματος. Χωρίς περιορισμό γίνονται οι σπουδές δι' αλληλογραφίας (άρθρο 42).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 (άρθρα 44-57)

Επικοινωνία με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον

Στα άρθρα αυτά ρυθμίζονται δέματα της επικοινωνίας των κρατουμένων με τα συγγενικά και φιλικά τους πρόσωπα, τους συνηγόρους και τους εκπροσώπους διαφόρων φορέων και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

Εισάγεται για πρώτη φορά ο δεσμός των *αδειών απουσίας*, που ήδη εφαρμόζεται με επιτυχία σε αρκετές Ευρωπαϊκές χώρες (άρθρο 47). Οι άδειες αυτές έχουν σκοπό να βοηθήσουν τον κρατούμενο να διατηρήσει την επαφή του με την οικογένειά του και να προετοιμαστεί για την σταδιακή του κοινωνική επανένταξη. Επίσης, του προσφέρει την δυνατότητα να συνεχίσει ή να ολοκληρώσει τις σπουδές του σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Οι άδειες διακρίνονται σε τακτικές, έκτακτες και εκπαιδευτικές. Αρμόδιο όργανο για την χορήγηση της πρώτης άδειας είναι τριμελής επιτροπή που την αποτελούν: α) Εισαγγελικός λειτουργός με 5ετή προϋπηρεσία, πρόεδρος, β) ο Διευθυντής του καταστήματος κράτησης και γ) ένας κοινωνικός λειτουργός που εισηγείται στην Επιτροπή (άρθρο 50). Η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη της τις σχετικές υποδείξεις του Επιστημονικού Συμβουλίου. Τις επόμενες τακτικές άδειες τις χορηγεί ο Διευθυντής μετά από εισήγηση του κοινωνικού λειτουργού. Για την χορήγηση της άδειας λαμβάνονται υπόψη διάφορες προϋποθέσεις (π.χ. ο χρόνος κράτησης, η προσωπικότητα του κρατούμενου, κ.ά.). Η τακτική άδεια απουσίας διαρκεί από 24 ώρες μέχρι 5 ημέρες και δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 20 ημέρες κατά την διάρκεια του έτους. Εφόσον υπάρχουν σοβαροί λόγοι οι άδειες ανακαλούνται ή δεν ξαναδίνονται με απόφαση της Τριμελούς Επιτροπής.

Από τις σημαντικότερες ρυθμίσεις είναι αυτή του άρθρου 52 που δεσπίζει την *ημιελεύθερη διαβίωση* για λόγους απασχόλησης και την έκτιση της ποινής σε Ειδικά Καταστήμα-

τα Κράτησης. Για τον σκοπό αυτό ιδρύονται τα *Κέντρα Ημιελεύθερης Διαβίωσης Κρατουμένων*. Η άδεια διαμονής σε Κέντρα Ημιελεύθερης Διαβίωσης (ΚΗΔΚ) δίνεται από την επιτροπή του άρθρου 50 στους κρατούμενους που πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις, εφόσον υπάρχει εξασφαλισμένη εργασία έξω από το κατάστημα κράτησης σε δημόσιο ή ιδιωτικό φορέα. Στα ΚΗΔΚ ο κρατούμενος εκτίει το υπόλοιπο της ποινής του κάτω από συνθήκες περιορισμένης και ελεγχόμενης ελευθερίας. Σκοπός των ΚΗΔΚ είναι η προετοιμασία του κρατουμένου για την ομαλή και σταδιακή επανένταξή του. Το προσωπικό που στελεχώνει τα κέντρα αυτά είναι ειδικά εκπαιδευμένο.

Η *τμηματική έκτιση της ποινής* και η εργασία για την κοινότητα (άρθρο 56) είναι ένας ακόμη σημαντικός προτεινόμενος δεσμός. Αφορά ποινές στερητικές της ελευθερίας μέχρι 18 μηνών, που έχουν μετατραπεί σε χρηματικές και οι καταδικασθέντες δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να πληρώσουν. Στις περιπτώσεις αυτές οι κρατούμενοι μπορούν με αίτησή τους στο Δικαστήριο έκτισης των ποινών να ζητήσουν, αντί της μετατροπής, την τμηματική έκτιση της ποινής ή την εργασία σε διάφορους κοινωφελείς φορείς.

Η τμηματική έκτιση της ποινής γίνεται κατά τα Σαββατοκύριακα και κατά τις αργίες, εφόσον ο κρατούμενος εργάζεται ή σπουδάζει, ενώ οι υπόλοιπες ημέρες κατά τις οποίες ζει και κινείται ελεύθερα συνυπολογίζονται στην έκτιση της ποινής.

Η εργασία για την κοινότητα πραγματοποιείται σε κρατικά ιδρύματα ή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και σε Ν.Π.Δ.Δ., έχει κοινωνικό χαρακτήρα και δεν αμοιβεται.

Το Δικαστήριο εκτέλεσης των ποινών αποφασίζει για την χορήγηση αυτών των μετατροπών της ποινής, μετά από εισήγηση του Επιστημονικού Συμβουλίου του καταστήματος κράτησης.

Με τον δεσμό της τμηματικής έκτισης της ποινής γίνεται προσπάθεια να περιορισθούν οι αρνητικές επιπτώσεις της φυλάκισης για άτομα που κρίνεται ότι η κύρωση αυτή είναι αρκετή να τα αποτρέψει από την τέλεση άλλων εγκλημάτων στο μέλλον.

Στο άρθρο 57 αναφέρονται οι λεπτομέρειες που ρυθμίζουν την καλύτερη λειτουργία του δεσμού της απόλυσης υπό όρο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 (άρθρα 58-70)

Εργασία κρατουμένων

Στα άρθρα αυτά καθορίζονται με επιστημονικά κριτήρια και σύγχρονες πρακτικές όλα τα θέματα που αφορούν την εργασία των κρατουμένων. Ιδιαίτερη σημασία έχει η συμμετοχή του κρατουμένου στην επιλογή της εργασίας που θα εκτελέσει, σύμφωνα με τις κλίσεις και τις δεξιότητες του, μέσα στα πλαίσια του κατάλληλου προσανατολισμού και των αναγκών και των δυνατοτήτων του καταστήματος κράτησης.

Η εργασία έχει σκοπό να διατηρήσει και να αυξήσει τις ικανότητες των κρατουμένων, να τους κάνει να αισθάνονται παραγωγικοί, να τους εκπαιδεύσει σε κάποιο επάγγελμα και να τους προετοιμάσει για μια μελλοντική επαγγελματική αποκατάσταση.

Η εργασία των κρατουμένων οργανώνεται από το Κράτος, ή άλλα Ν.Π.Δ.Δ. και εκτελείται σε βιομηχανικές, αγροτοβιομηχανικές, βιοτεχνικές ή αγροτικές μονάδες. Οι κρατού-

μενοι μπορούν ακόμα να εργάζονται σε ιδιωτικές επιχειρήσεις, πάντα υπό την εποπτεία της διοίκησης ή και για δικό τους λογαριασμό ή μετά από παραγγελία ιδιώτη, εφόσον συμφωνεί και η Επιτροπή που είναι υπεύδυνη για την εργασία των κρατουμένων.

Η Επιτροπή αυτή αποτελείται από τρία μέλη του Επιστημονικού Συμβουλίου που είναι α) ο Διευθυντής, β) ένας ψυχολόγος ειδικευμένος στον επαγγελματικό προσανατολισμό και γ) ο ιατρός του καταστήματος.

Το ωράριο, η αμοιβή και οι όροι ασφάλειας ρυθμίζονται από την εργατική νομοθεσία, αλλά η αμοιβή μειώνεται όταν η εργασία έχει εκπαιδευτικό σκοπό.

Η εργασία μπορεί να γίνεται μέσα ή έξω από το Κατάστημα κράτησης ή σε Κ.Η.Δ.Κ. Δεν επιτρέπεται η τοποθέτηση σε ανθυγιεινή και επικίνδυνη εργασία. Ο κρατούμενος από την αμοιβή του αποδίδει το 1/3 στο Κράτος σαν συμμετοχή στις δαπάνες διαβίωσής του στο Κατάστημα. Το ποσόν αυτό κατατίθεται σε ειδικό λογαριασμό και χρησιμεύει για την κάλυψη αναγκών των κρατουμένων του Καταστήματος. Στο άρθρο 69 παρ. 2 προβλέπεται επίσης, η εξόφληση των χρεών προς την Πολιτεία, η αποζημίωση του δύματος και η κάλυψη ατομικών ή οικογενειακών αναγκών του κρατούμενου από την αμοιβή της εργασίας του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 (άρθρα 71-77)

Μεταγωγή κρατουμένων

Κατά την διάρκεια της μεταγωγής του κρατουμένου λαμβάνονται τα απαραίτητα μέτρα ασφαλείας, ενώ παράλληλα διασφαλίζεται η ομαλή μετακίνησή του, χωρίς να διγεται η αξιοπρέπειά του.

Ο κρατούμενος μεταάγεται μετά από αίτησή του ή με πρόταση του Διευθυντή του Καταστήματος, για την τήρηση της τάξεως και ασφαλείας, για προβλήματα υγείας, για προσωπικούς, οικογενειακούς και εκπαιδευτικούς λόγους και για να εργαστεί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 (άρθρα 78-90)

Αμοιβές και πειδαρχικές κυρώσεις

Ο κρατούμενος κατά την είσοδό του ενημερώνεται για τους κανόνες διαβίωσης, με έντυπο που περιέχει τις σημαντικώτερες διατάξεις του εσωτερικού κανονισμού του Καταστήματος κράτησης.

Προβλέπεται η απονομή αμοιβών για την επιβράβευση των κρατουμένων που μετέχουν στις διάφορες δραστηριότητες, δείχνουν εργατικότητα, καλή διαγωγή, πνεύμα συνεργασίας και αίσθημα ευθύνης.

Καθορίζονται ρητά από τον νόμο και τον εσωτερικό κανονισμό τα πειδαρχικά παραπτώματα, οι πειδαρχικές κυρώσεις και η αρμόδια αρχή που τις επιβάλλει. Οι σωματικές ποινές, η κράτηση σε σκοτεινά κελιά, η στέρηση ή η ελάτπωση τροφής και οι ομαδικές κυρώσεις απαγορεύονται.

Η απονομή αμοιβών και η επιβολή πειδαρχικών κυρώσεων γίνεται από το Πειδαρχικό Συμβούλιο που έχει Πρόεδρο τον Διευθυντή του Καταστήματος και μέλη ένα κοινωνικό λειτουργό και ένα ακόμη μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11 (άρθρο 91)

Κέντρο προστασίας αποφυλακιζομένων - Μεταϊδρυματική αρωγή

Με το άρθρο 91 ιδρύεται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης *Κέντρο Προστασίας Αποφυλακιζομένων* για συστηματική και οργανωμένη μεταϊδρυματική συμπαράσταση στους αποφυλακιζόμενους κρατούμενους (after care). Αυτό αποτελεί συνέχεια της προσπάθειας για την προετοιμασία της επανένταξης του κρατούμενου, που αρχίζει αμέσως μετά την καταδίκη του μέσω των οργανωμένων προγραμμάτων απασχόλησης, επαγγελματικής εκπαίδευσης, μόρφωσης, ψυχαγωγίας και άθλησης των Καταστημάτων κράτησης.

Η προετοιμασία των αποφυλακιζομένων για την προσαρμογή τους στο κοινωνικό τους περιβάλλον και η παροχή υλικής και ηθικής μεταϊδρυματικής αρωγής για την επανένταξή τους αποτελεί σπουδαίο και βασικό στόχο και τον σημαντικότερο σκοπό της εκτέλεσης των στερητικών της ελευθερίας ποινών (άρθρο 7).

Την αποκατάσταση των κρατουμένων αναλαμβάνουν οι Κοινωνικές Υπηρεσίες των Καταστημάτων κράτησης και το Ιδρυόμενο *Κέντρο Προστασίας Αποφυλακιζομένων* σε συνεργασία με τον Ο.Α.Ε.Δ., την τοπική αυτοδιοίκηση και άλλους κοινωνικούς φορείς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12 (άρθρα 92-115)

Προσωπικό καταστημάτων και καθήκοντα

Αναφέρονται οι κατηγορίες του προσωπικού των Καταστημάτων κράτησης και τα καθήκοντα κάθε κατηγορίας.

Ιδιαίτερη βαρύτητα δίδεται στην επιλογή του κατάλληλου προσωπικού και στην επιμόρφωσή του, που πρέπει να γίνεται για όλες τις ειδικότητες κάθε δύο χρόνια.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο προτεινόμενος Κώδικας Μεταχείρισης των κρατούμενων καθιερώνει σημαντικότερους νέους δεσμούς και δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην επανακοινωνικοποίηση των κρατουμένων.

Οι συνθήκες της φυλακής γίνονται περισσότερο ανθρωπίνες, υπάρχει σεβασμός της προσωπικότητας των κρατουμένων και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους, γίνεται προσπάθεια για την κοινωνική τους επανεκπαίδευση και προετοιμασία για την επανένταξή τους. Την προσπάθεια συμπληρώνει η *μεταϊδρυματική αρωγή*.

Επίσης, με την εισαγωγή του δεσμού των *Κέντρων Ημιελεύθερης Διαβίωσης* και της *τμηματικής έκτισης της ποινής* ή την εργασία προς την *κοινότητα* μειώνεται το διάστημα της παραμονής των κρατουμένων στο κλειστό απαγορευτικό περιβάλλον των καταστημάτων κράτησης και όπου είναι δυνατόν αποφεύγεται η φυλάκιση.

Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στην επιλογή του κατάλληλου σωφρονιστικού προσωπικού και την πρόσληψη ειδικών επιστημόνων που θα συμβάλλουν στην ορδή εφαρμογή και στην επιτυχία των στόχων των βασικών κανόνων μεταχείρισης των κρατουμένων.

Η μετεκπαίδευση και η συνεχής επιμόρφωση του σωφρονιστικού προσωπικού είναι ένας εξίσου σημαντικός παράγοντας.

Η δημιουργία της απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής και η κάλυψη των σοβαρών ελλείψεων που υπάρχουν στον τομέα αυτό είναι ίσως η σημαντικότερη προϋπόθεση για την εφαρμογή των βασικών κανόνων μεταχείρισης των κρατουμένων. Γιατί χωρίς αυτή την υποδομή είναι επόμενο το επιστημονικό προσωπικό να αχρηστεύεται και να μην μπορεί να επέμβει ουσιαστικά στην μεταχείριση των κρατουμένων και οι προτεινόμενες ρυθμίσεις να μην μπορούν να εφαρμοσθούν.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

¹ Η. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ. Η εξέλιξη της εγκληματολογικής σκέψης, περιοδικό «Έγκλημα και Κοινωνία», Τ.1 Ιαν.-Μαρτ. 1987, σελ. 6

² E. GOFFMAN, 1961. Asylums, London 1979, Pelican books.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Σ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗ (1978) Σωφρονιστικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, Θεσσαλονίκη
2. Σ. ΑΛΕΞΙΑΔΗ (1985) Εγκληματολογία 1, Θεσσαλονίκη
3. Η. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ (1985) Η εγκληματολογία της κοινωνικής αντίδρασης, παραδόσεις. Αθήνα-Κομοτηνή, εκδ. Α. Σάκκουλα
4. Η. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ (1981) Η μεταχείριση του εγκληματία, παραδόσεις. Αθήνα-Κομοτηνή, εκδ. Α. Σάκκουλα
5. ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ, ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ (1981) Φροντιστήριο Σωφρονιστικής, «Σωφρονιστικά» Σπουδαστικά μελετήματα 1, Κομοτηνή
6. E. GOFFMAN (1963) Stigma, London 1979, Pelican books.
7. MAGISTRATURA DEMOCRATICA (1979) Il Carcere dopo le riforme, I nuovi testi 177, Feltrinelli economica, Milano
8. D. MARTIN (1955) Institutionalization, Lancet 2:1188
9. R.G. RAPPOPORT (1971) Group therapy in prison. International Journal of Group Psychotherapy. Vol XXI, No 4, Oct
10. Κ.Δ. ΣΠΙΝΕΛΛΗ (1982) Η γενική πρόληψη των εγκλημάτων. Ποινικά 11, Εκδ. Α. Σάκκουλα
11. Κ.Δ. ΣΠΙΝΕΛΛΗ (1985) Εγκληματολογία, σύγχρονες και παλαιότερες κατευθύνσεις. Αθήνα
12. Γ.Κ. ΤΣΕΓΚΟΥ (1981) Ο ιδρυματισμός σαν νοσολογική οντότητα. Διάλεξη στο σεμινάριο Κοινωνικής Ψυχιατρικής ΑΨΚ. Αθήνα